

Riabokuchma T. O., Horbachenko A. L. The use of authentic video materials in the process of foreign language learning to ensure effective mastering of listening skills by students of higher educational establishments

The article is devoted to the use of authentic video materials in the process of learning a foreign language to ensure effective mastering of listening skills by students of higher educational establishments. The purpose of the article is to explore the features of the use of authentic video materials, and their focus on improving listening skills of students of higher educational establishments, as well as to identify and describe the main stages of work with video materials during a foreign language class.

The article identifies the main characteristics of using authentic video materials for educational purposes. The relationship between the use of authentic video materials in foreign language classes and the improvement of students' listening skills has been studied. The stages of work with authentic video materials are singled out and analyzed.

It was found that there are four main types of video materials that can be used in the process of mastering a foreign language: specially designed educational materials that are part of modern educational and methodological complexes; feature films, TV shows and the like; on-air programs, i.e. those that are recorded directly from the air; videos made by a lecturer with students.

The research paper presents and characterizes the criteria for selecting authentic video materials for a foreign language class, analyzes the advantages of their use for effective mastering of listening skills by students of higher educational establishments, and focuses on the difficulties that may arise when working with authentic video materials during a foreign language class.

It has been proven that the use of authentic video materials is a highly effective way to improve listening skills of students of higher educational establishments. Such materials can be used for students of any specialty and any level of foreign language proficiency. There are 3 stages of work with authentic video materials: pre-viewing stage is aimed at removing language and linguistic difficulties; viewing stage is aimed at developing information perception skills; post-viewing stage is aimed at understanding the content of the video and the development of language and oral skills.

Key words: authentic video materials, students of higher educational establishments, foreign language, listening, educational process, pre-viewing stage, viewing stage, post-viewing stage.

УДК 373.043.2-056.2/3

DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2021.79.2.20>

Садова І. І., Калита Н. І.

**ТЕХНОЛОГІЇ ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ
ТА ДИФЕРЕНЦІЙОВАНОГО ВИКЛАДАННЯ В ІНКЛЮЗИВНІЙ ПРАКТИЦІ**

Здійснено системний аналіз основних технологій інклюзивного навчання, зокрема: 1) індивідуалізації процесу навчання дітей з особливостями психофізичного розвитку (з порушеннями зору, слуху, мовлення, опорно-рухового апарату, із затримкою психічного розвитку, із синдромом дефіциту уваги та гіперактивністю, з розладами аутистичного спектру тощо); 2) диференційованого викладання, що враховує здібності та інтереси учнів з особливими освітніми потребами, профіль навчання, використовувані форми й методи навчальної діяльності, специфіку інклюзивного освітнього середовища, характер та обсяг навчального матеріалу. Узагальнено тлумачення понять "індивідуалізація", "індивідуальний підхід", "диференційоване викладання", враховуючи різноманітні аспекти організації та функціонування інклюзивного освітнього процесу. Наголошено на важливості індивідуалізації і диференціації навчання в інклюзивній практиці шляхом урізноманітнення форм, методів і засобів викладання. З'ясовано, що реалізація диференціації викладання зумовлена певними чинниками, а саме: 1) різним рівнем знань учнів; 2) різними інтересами і стилями навчання; 3) різним темпом навчання (темпераментом), мотивацією; 4) відмінностями в засвоєнні навчального матеріалу; 5) узгодженням традиційних колективних форм навчання з індивідуальним характером засвоєння навчальної інформації тощо. Обґрунтовано, що, по-перше, сучасні освітяни визнають технології інклюзивного навчання діяльним інструментарієм та готові застосувати найновітніший з них; по-друге, поєднання традиційних та інноваційних технологій навчання зумовлює ефективність інклюзивного освітнього процесу, сприяє розвитку інтересів, нахилів і здібностей дітей з особливими освітніми потребами, мотивує їх до розкриття внутрішнього потенціалу.

Ключові слова: інклюзивна освіта, діти з особливими освітніми потребами, технології індивідуалізації освітнього процесу, диференційоване викладання в інклюзивній практиці.

Першочерговим і важливим чинником розвитку інклюзивної практики, на думку вітчизняних та зарубіжних дослідників (Т. Бондар, К. Волкова, Т. Дегтяренко, І. Демченко, М. Ейнскоу, І. Малишевська, О. Мартинчук, С. Миронова, З. Шевців та ін.), є підготовка компетентних педагогів, здатних і готових ефективно працювати з дітьми з особливими освітніми потребами (далі – ООП). При цьому в сучасній інклюзивній освіті недостатньо розробленими залишаються питання успішного впровадження технологій інклюзивного навчання учнів з ООП. У контексті інклюзивної освіти педагогічна технологія охоплює всі аспекти й елементи педагогічної системи – від постановки цілей до проєктування всього освітнього процесу та перевірки його результативності. Сучасні вітчизняні дослідники Л. Вавіна, В. Засенко, А. Колупасва, Т. Сак, Н. Софій, О. Таранченко та ін., розглядаючи педагогічну технологію інклюзивного навчання як процесуальну складову

частину загальної освітньої системи, акцентують увагу на тому, що ця технологія зорієнтована на результативне навчання всіх дітей, у т. ч. з ООП, в одному класі з використанням відповідних дидактичних методів, прийомів, засобів, форм організації освітнього процесу.

Аналіз теоретичних засад технологій інклюзивного навчання свідчить про адекватне розуміння сутності інклюзивного освітнього процесу, який ґрунтується на гнучкому використанні альтернативних прийомів оцінювання прогресу в розвитку учня з ООП, а також на фіксації його індивідуальних навчальних досягнень. Важливим моментом реалізації контактів між учителем й учнем є вироблене рефлексивне усвідомлення успішності, позитивне оцінювання зусиль усіх суб'єктів освітнього процесу для подолання наявних проблем за активної включеності самої дитини з ООП. Зауважимо, що створення технологій інклюзивної освіти передбачає актуалізацію дидактичних процесів, засобів і організаційних форм з акцентом на індивідуалізацію навчання дітей з ООП, які здобувають знання зі своїми однолітками в одному класі.

Мета статті – на основі узагальнення наукових підходів та досвіду вітчизняної інклюзивної освіти здійснити системний аналіз технологій індивідуалізації освітнього процесу та диференційованого викладання в інклюзивній практиці.

Передовсім підкреслимо, що *індивідуалізація освітнього процесу* відображає його націленість на особистість, урахування індивідуальних можливостей та здібностей при визначенні прийомів, способів і темпу навчання, а також задоволення особливих освітніх потреб певної категорії учнів. Зважаючи на особливості кожної дитини, заклад освіти забезпечує досягнення якості освіти учнів з ООП в умовах інклюзивної практики. Інакше кажучи, індивідуалізація інклюзивного освітнього процесу має на меті адаптацію освітніх програм, навчального матеріалу, підручників і посібників тощо до особливих потреб учнів з огляду на їхній внутрішній потенціал, нахили та потреби. Особливо значущою в цьому контексті видається побудова індивідуальних програм розвитку, відповідно до яких дитина стає причетною до відбору змісту освіти.

Як слушно зазначає Н. Дементієвська, індивідуальний підхід є квінтесенцією інклюзивної освіти та реалізується на базі інклюзивної освітньої політики, інклюзивної культури на рівні закладу освіти і спільноти. Звідси випливає, що індивідуалізація передбачає врахування впродовж навчання індивідуальних особливостей учнів у всіх його формах і методах, незалежно від того, які особливості і якою мірою враховуються [3].

Погоджуємося з думкою М. Порошенко щодо визначення технологій індивідуалізації як “способу організації освітнього процесу, під час якого вибір педагогічних засобів і темпу навчання враховує індивідуальні особливості учнів, рівень розвитку їхніх здібностей, ООП і сформованого досвіду” [5, с. 139]. Звідси індивідуальний підхід в інклюзивній освіті охоплює такі змістові аспекти: 1) орієнтацію на індивідуальні особливості учня з ООП; 2) реалізацію індивідуальної моделі навчання, побудованої з урахуванням особливостей, потреб і можливостей дитини з ООП, що позитивно впливають на її розвиток; 3) організацію різноманітних психолого-педагогічних, навчально-методичних, організаційних заходів, що забезпечують дотримання індивідуального підходу в процесі інклюзивного навчання.

Звісно, будь-які запроваджені зміни та новації мають відображати індивідуальні потреби та можливості учня, а не бути універсальними для всіх дітей з ООП. Реалізуючи загальні правила і способи організації навчальної роботи на уроці, вчителю інклюзивного класу необхідно враховувати тонкощі включення в роботу дитини з певними особливостями поведінки, комунікації чи пізнавальної діяльності. Задля індивідуалізації освітнього процесу навчальний матеріал слід варіювати залежно від індивідуальних особливостей школярів (виконання завдань доступного рівня та в індивідуальному темпі).

На основі науково-методичної літератури нами виокремлено особливості учнів з ООП, які необхідно враховувати за індивідуалізації навчального матеріалу: 1) здатність до навчання (загальні та спеціальні розумові здібності); 2) навчальні вміння; 3) навченість, яка містить програмні та позапрограмні знання, вміння, навички та компетентності; 4) пізнавальні інтереси, сформовані на основі загальної навчальної мотивації.

Для учнів з ООП оптимальним є навчання в уповільненому темпі, з більш широкою словесною і наочною конкретизацією загальних положень, великою кількістю вправ, виконання яких передбачає прямий показ прийомів розв'язування, з поступовим зменшенням сторонньої допомоги й аналогічним поступовим ускладненням завдань. Педагогові особливу увагу слід приділяти мотивації навчання, що стимулює розвиток пізнавальних інтересів, для цього учня треба переконати, що “важко” не означає “неможливо”. Не менш важливими є впевненість дитини у своїх здібностях до навчання і можливостях, віра у власні сили. Потрібно дати дитині змогу пережити радість перших успіхів на тому шляху, на якому вона досі зазнавала лише невдач. Інакше кажучи, необхідно так організувати роботу учня з ООП, щоб він відчув свій рух уперед, усвідомлював свої скромні досягнення, радів першим незначним успіхам.

На основі опрацьованих джерел нами виокремлено основні форми індивідуалізації навчання в інклюзивному класі: 1) організація самостійної роботи (завдання варіюються залежно від особливостей учнів з ООП); 2) створення постійних або тимчасових груп; 3) розгортання програм позаурочної діяльності для учнів з ООП.

Отже, прийняття індивідуальності кожного окремого учня передбачає таку організацію інклюзивного освітнього процесу, за якої задовольняються особливі освітні потреби кожної дитини. Нагадуємо, що відповідно до Закону України “Про освіту” учень з ООП “потребує додаткової постійної або тимчасової підтримки в освітньому процесі з метою забезпечення його права на освіту” [6]. До цієї категорії належать

передовсім діти з особливостями психофізичного розвитку: з порушеннями зору; слуху; мовлення; опорно-рухового апарату; із затримкою психічного розвитку; з інтелектуальними порушеннями, із синдромом дефіциту уваги та гіперактивністю; з розладами аутистичного спектра. Ці діти характеризуються низкою загальних і специфічних особливостей, тому мають особливі освітні потреби. Для таких дітей необхідно створити індивідуальні умови навчання та виховання. З огляду на це технології індивідуалізації освітнього процесу в інклюзивному навчанні мають на меті задоволення різноманітних освітніх потреб цього контингенту учнів.

Індивідуалізація навчання передбачає створення організаційно-педагогічних умов з метою максимальної реалізації суб'єктної позиції дитини впродовж навчання, тобто усвідомлення нею цілей і завдань освіти, можливість вибору навчального матеріалу, форм і методів розв'язання навчальних завдань тощо. Як бачимо, суб'єктність і активність стосуються як учня, так і вчителя, адже принцип індивідуалізації дає змогу створити рівні можливості для всіх учнів інклюзивного класу та на практиці реалізувати інклюзивний підхід.

Теоретичною основою *диференційованого викладання*, з одного боку, виступає концепція навчання, зорієнтованого на індивідуальні потреби дітей, а з іншого – принцип використання різноманітних форм організації освітнього процесу. Означений різновид технології навчання передбачає, що всі учні є різними, а отже, завдання вчителя полягає в тому, щоб виявити відмінності між ними, відповідно адаптувати освітній процес до них і забезпечити ефективну навчальну діяльність для всіх [8, с. 20].

Нам імпонує визначення, запропоноване А. Колупаєвою та О. Таранченко, які диференційований підхід до інклюзивного навчання трактують як практичну технологію планування та реалізації курикулуму й освітнього процесу, що ґрунтується на розумінні важливих відмінностей між здоровими учнями та дітьми з ООП [4, с. 28].

Питання диференціації викладання стали предметом дослідження Н. Дементієвської, під якою авторка розуміє урахування особливостей учнів у такій формі, коли вони об'єднуються в групи на основі будь-яких особливостей для окремого навчання. Дослідниця виокремлює зовнішню (класи, школи, гуртки тощо) і внутрішню (малі групи/пари в межах одного класу) диференціацію, зазначаючи, що внутрішня диференціація буває явною (коли склад груп відомий усім, а фіксовані групи працюють над конкретним завданням, проектом) і неявною (коли вчитель не повідомляє про склад груп, а пропонує певні завдання різним учням, без зазначення мети і кінцевого результату діяльності) [3]. Поділяємо думку Т. Лормана, Дж. Деспелера й Д. Харві стосовно того, що термін “диференційоване викладання” передбачає спосіб упровадження вчителем на уроці педагогічних прийомів і методів з метою ефективного донесення до учнівського колективу належно розробленого курикулуму [2, с. 146].

Зі свого боку М. Порошенко розглядає диференційоване викладання як “відповідь” учителя на ООП учнів на таких рівнях: а) змістовому (що учні мають засвоїти та в який спосіб отримуватимуть інформацію); б) процесуальному (види навчальної діяльності учнів для засвоєння змісту); в) продуктивному, тобто з отриманням кінцевого результату, що дає змогу учням застосувати, закріпити, поглибити та вдосконалити набуті знання, вміння, навички у вигляді есе, творів, проєктів тощо [5, с. 146].

На основі проведеного аналізу наукової літератури з'ясовано, що реалізація диференціації викладання зумовлена певними чинниками, а саме: 1) різним рівнем знань учнів; 2) різними інтересами і стилями навчання; 3) різним темпом навчання, мотивацією; 4) відмінностями в засвоєнні навчального матеріалу; 5) узгодженням традиційних колективних форм навчання з індивідуальним характером засвоєння навчальної інформації.

Головною ознакою диференціації є пошук індивідуальних шляхів навчання для різних учнів, у т. ч. з ООП. Завдяки диференціації навчання можна запобігти труднощам у засвоєнні матеріалу, підвищити успішність навчальних досягнень учнів, зробити освітній процес більш осмисленим, мотивувати дітей до самостійного здобуття нових знань, максимальної самореалізації, відповідно до індивідуальних можливостей [9; 10].

Диференціація передбачає, що вчитель, не змінюючи навчальної програми, може змінювати її зміст, відбираючи навчальний матеріал, використовуючи різні способи та методи його подання, аналізуючи кінцеві результати й об'єктивно оцінюючи навчальні досягнення учнів. Погоджуємося з думкою дослідників, що диференційоване викладання має залучити до активної роботи на уроці всіх учнів класу, уможливити вчителю зміну навчальних методів, швидкість подачі матеріалу, рівень складності навчальної інформації. Це дає змогу учням засвоїти навчальну інформацію, яка відповідає їхнім індивідуальним здібностям і можливостям. За цієї технології управління пізнавальною діяльністю відбувається з метою навчання кожного учня на рівні його індивідуальних можливостей та здібностей через систему малих груп. У вчителя з'являється чудова нагода більш ефективно працювати з “особливими” дітьми.

На основі методичних розробок запропонуємо декілька прикладів диференційованого викладання. Дітей у класі можна об'єднувати в малі групи за можливостями або за інтересами. Так, наприклад, на уроці читання вчитель розподіляє дітей на три групи за рівнем навичок читання та засвоєння програмного матеріалу: 1) учні, які не вміють читати; знання засвоюють механічно, швидко їх забувають; можуть освоїти значно менший обсяг знань і вмінь, ніж інші школярі; 2) діти, які читають за складами, потребують додаткового пояснення; їм притаманна низька самостійність; темп засвоєння матеріалу в них значно нижчий, ніж у дітей із першої групи; 3) учні, які вміють читати цілими словами; в основному розуміють пояснення

вчителя; успішно навчаються в класі. Відповідно, кожна група отримує різні завдання, які диференціюються за рівнем складності.

На уроках математики диференціація виражається в розв'язуванні учнями різнорівневих завдань: 1) учням першої групи пропонуються малюнки, за якими необхідно скласти задачу і розв'язати її; 2) в учнів другої групи на картці, крім малюнка, містяться сформульоване завдання і способи його розв'язання; 3) третя група отримує малюнок, формулювання завдання та вибір із варіантів правильної відповіді [7]. Аналіз фінського досвіду з питань диференційованого викладання в інклюзивних класах [1] дає підстави класифікувати його за такими різновидами: 1) здібностями учня; 2) профілем навчання; 3) способом викладання; 4) методами навчальної діяльності; 5) специфікою освітнього простору; 6) особливостями емоційного середовища навчання; 7) інтересами учня.

Висновки. Отже, проведений аналіз дає підстави вважати, що індивідуальний підхід в інклюзивному навчанні передбачає врахування потреб дитини в навчально-пізнавальній діяльності, адаптацію навчального предмету до її ООП, розвиток потенційних можливостей, які необхідно постійно вдосконалювати. Сучасне трактування індивідуального підходу спонукає педагогів до пошуку ефективних форм організації інклюзивного освітнього процесу, застосуванню ефективних засобів діагностування навчальних досягнень і прогресу в розвитку учня з ООП, розроблення методів проєктування індивідуальних програм розвитку. Вчителі не слід орієнтуватися на посереднього учня, а самому визначати рівень його здібностей, знань і компетентностей, диференціювати дітей на сильних і слабких, спричиняючи їхнє стереотипне сприйняття. Натомість необхідно стимулювати учнів до самостійного визначення цілей та завдань, способів їх досягнення, оцінки результатів власних навчальних дій.

Основним критерієм ефективності диференційованої роботи на уроці в інклюзивному класі постає орієнтація на підтримку, взаємоповагу, спільне прийняття рішення. Ці чинники визначають позитивну атмосферу не лише на уроках, а й на позакласних, загальношкільних заходах, поступово змінюючи традиційні стереотипи діяльності шкільного колективу.

Використана література:

1. Диференційоване викладання – як підлаштувати навчання під кожного учня. URL: <https://nus.org.ua/articles/dyferentsijovane-vykladannya-yak-pidlashtuvaty-navchannya-pid-kozhnogo-uchnya/> (дата звернення: 22.01.2021).
2. Інклюзивна освіта: підтримка розмаїття у класі : практ. посіб. / Т. Лорман та ін. ; пер. з англ. Київ : СПД-ФО Парашин І. С., 2010. 296 с.
3. Інклюзивне навчання в закладах загальної середньої освіти: керівництво для тренерів. URL: http://posibnyk.nus.org.ua/wp-content/uploads/HANDOUT-for-trainers_TOT-Sept-2018_corrected-final1new.pdf (дата звернення: 04.01.2021).
4. Колупаєва А., Таранченко О. Навчання дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі : наук.-метод. посіб. Харків : Вид-во "Ранок", 2019. 304 с.
5. Порошенко М. А. Інклюзивна освіта : навч. посіб. Київ : ТОВ «Агентство "Україна", 2019. 300 с.
6. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 21.12.2020).
7. Робота вчителів початкових класів з дітьми із особливими освітніми. URL: <https://courses.ed-era.com/courses/course-v1:EdEra-SmartOsvita+Inc+1/courseware/2351ad5cdbf24b1c81f25ce8bd792cb0/f4e8193d9e924a1492e05b96fb1068ec/> (дата звернення: 18.01.2021).
8. Таранченко О. М., Найда Ю. М. Диференційоване викладання в інклюзивному навчальному закладі : навч. курс та метод. посіб. / за заг. ред. А. А. Колупаєвої. Київ : Видавнича група "А.С.К.", 2012. 124 с.
9. Baker S., Gersten R., Lee D.-S. A Synthesis of Empirical Research on Teaching Mathematics to Low-Achieving Students. *The Elementary School Journal*. 2002. Vol. 103. № 1. P. 51–73.
10. Simpkins P. M., Mastropieri M. A., Scruggs T. E. Differentiated Curriculum Enhancements in Inclusive Fifth-Grade Science Classes. *Remedial and Special Education*. 2009. Vol. 30. № 5. P. 300–308.

References:

1. Dyferentsiiovane vykladannya – yak pidlashtuvaty navchannya pid kozhnogo uchnia [Differentiated teaching – how to adjust learning for each student]. URL: <https://nus.org.ua/articles/dyferentsijovane-vykladannya-yak-pidlashtuvaty-navchannya-pid-kozhnogo-uchnya/> (data zvernennia: 22.01.2021). [in Ukrainian].
2. Inkluzivna osvita: pidtrymka rozmaittia u klasi [Inclusive education: supporting diversity in the classroom]. Prakt. posib. / T. Lorman, Dzh. Deppeler, D. Kharvi. Kyiv, (2010), 296 s. [in Ukrainian].
3. Inkluzivne navchannya v zakladykh zahalnoi serednoi osvity: kerivnytstvo dlia treneriv [Inclusive education in general secondary education: a guide for trainers]. URL: http://posibnyk.nus.org.ua/wp-content/uploads/HANDOUT-for-trainers_TOT-Sept-2018_corrected-final1new.pdf (data zvernennia: 04.01.2021). [in Ukrainian].
4. Kolupaieva A., Taranchenko O. (2019). Navchannya ditei z osoblyvymy osvitynymi potrebamy v inkluzivnomu seredovyshchi [Education of children with special educational needs in an inclusive environment]. Nauk.-metod. posib. Kharkiv, 304 s. [in Ukrainian].
5. Poroshenko M.A. (2019). Inkluzivna osvita [Inclusive education]. Navch. posib. Kyiv, 300 s. [in Ukrainian].
6. Pro osvitu : Zakon Ukrainy [On education: Law of Ukraine] vid 05.09.2017 r. № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (data zvernennia: 21.12.2020). [in Ukrainian].
7. Robota vchyteliv pochatkovykh klasiv z ditmy iz osoblyvymy osvitynymi [Work of primary school teachers with children with special education]. URL: <https://courses.ed-era.com/courses/course-v1:EdEra-SmartOsvita+Inc+1/courseware/2351ad5cdbf24b1c81f25ce8bd792cb0/f4e8193d9e924a1492e05b96fb1068ec/> (data zvernennia: 18.01.2021). [in Ukrainian].
8. Taranchenko O.M., Naida Yu.M. (2012). Dyferentsiiovane vykladannya v inkluzivnomu navchalnomu zaklady [Differentiated teaching in an inclusive school]. Navch. kurs ta metod. posib / za zah. red. A.A. Kolupaievoi. Kyiv, 124 s. [in Ukrainian].

9. Baker S., Gersten R., Lee D.-S. (2002). A Synthesis of Empirical Research on Teaching Mathematics to Low-Achieving Students. *The Elementary School Journal*, Vol. 103, No. 1. S. 51–73.
10. Simpkins P.M., Mastropieri M.A., Scruggs T.E. (2009). Differentiated Curriculum Enhancements in Inclusive Fifth-Grade Science Classes. *Remedial and Special Education*, Vol. 30, No. 5. S. 300–308.

Sadova I. I., Kalyta N. I. Technologies of individualization of the educational process and differentiated teaching in inclusive practice

In the article the system analysis of the basic technologies of inclusive education has been carried out, in particular: 1) individualization of the learning process of children with psychophysical development (with visual, hearing, speech, musculoskeletal disorders, mental retardation, attention deficit syndrome, hyperactivity disorder, autism spectrum disorders, etc.); 2) differentiated teaching, taking into account the abilities and interests of students with special educational needs, the profile of learning, used forms and methods of educational activity, the specifics of inclusive educational environment, the nature and scope of educational material. The interpretation of the concepts “individualization”, “individual approach”, “differentiated teaching” has been generalized, taking into account various aspects of the organization and functioning of the inclusive educational process. The importance of individualization and differentiation of education in inclusive practice by diversifying the forms, methods and means of teaching has been emphasized. It has been found out that the implementation of teaching differentiation is due to certain factors, namely: 1) different levels of knowledge of students; 2) different interests and learning styles; 3) different pace of learning (temperament), motivation; 4) differences in the assimilation of educational material; 5) coordination of traditional collective forms of education with the individual nature of learning information, etc. It has been substantiated that, firstly, modern educators admit the technologies of inclusive learning as activity tools and are ready to use the latest of them; secondly, the combination of traditional and innovative teaching technologies determines the effectiveness of the inclusive educational process, promotes the development of interests, propensities and abilities of children with special educational needs, motivates them to reveal their inner potential.

Key words: inclusive education, children with special educational needs, technologies of individualization of educational process, differentiated teaching in inclusive practice.

УДК 378.6:61.018.43:004:614.46

DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2021.79.2.21>

Саєнко М. С., Лобач Н. В., Ісичко Л. В.

ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ КАРАНТИНУ

Впровадження карантинних норм у зв'язку з розповсюдженням вірусу Covid-19 спричинило перехід усіх навчальних закладів на дистанційну форму навчання впродовж найкоротшого терміну. Постала надзвичайно важлива проблема: яким чином організувати навчальний процес? Саме тоді педагоги змушені були налаштуватися на новий для них вид роботи та швидко організувати весь процес навчання в дистанційній формі. Але готовність навчальних закладів і педагогів до її реалізації була різною, виникали технічні проблеми – як у викладачів, так і у студентів, був відсутній адаптований навчальний матеріал, який можна використовувати дистанційно. Тобто всі учасники навчального процесу виявилися неготовими до нової форми роботи. У статті розглядається поняття “дистанційне навчання”. Визначено, що елементи дистанційного навчання використовувалися ще в другій половині ХХ століття, а само поняття розуміється як сукупність сучасних технологій, що забезпечують освітню комунікацію між викладачем і студентом в інтерактивному режимі. Зазначено, що для якісної організації дистанційного навчання використовуються додатки Google, різноманітні освітні платформи, з метою налагодження онлайн-комунікації зі студентами – мобільні додатки Viber, Teletgram та ін. Важливими складниками дистанційного навчання, що дали можливість наблизити дистанційний формат до очного та реалізувати наявність зворотного зв'язку зі студентами та “живе” інтерактивне спілкування, стали Zoom, Google Meet, Microsoft Teams. З метою визначення проблем та особистого ставлення здобувачів вищої освіти щодо дистанційного режиму навчання під час карантину було проведено анкетування. Визначено, що існує доволі значна кількість проблем: організаційні, методичні й технічні, які потребують вирішення. Важливим є те, що про велику кількість недоліків такого навчання говорять не лише педагоги, але й самі здобувачі освіти.

Ключові слова: дистанційна освіта, майбутні лікарі, матеріально-технічне забезпечення, інформаційно-комунікаційні технології.

Передумови формування дистанційного освітнього середовища спостерігалися уже в другій половині минулого сторіччя. Телебачення демонструвало телевізійні уроки, розважально-пізнавальні програми, які стали підґрунтям для формування поняття “електронне освітнє середовище за особистою траєкторією навчання”. Впровадження електронних засобів навчання у світі стало ще більш стрімким після того, як масового поширення набули інформаційно-комунікаційні технології (далі – ІКТ) та розширилися можливості використання мережі Інтернет. Окремі навчальні заклади створювали свої сайти, на яких знаходилася інформація навчального змісту. Це були домашні завдання, посилання на додаткові джерела для поглибле-